

(המשך מעמוד 87)

הצרפתית במרחב, בין שתי מילחמות העולם. את הפירות המרים של אותה מדינה אוכלות מדינות הסוהר הפורה עד עצם היום הזה.

תרנום

האמרינאצי

קורט וונגוט הבן, מחבר בית חסדי חיים 5 ועריסת החתול הוא סופר יוצא דופן בספרות האמריקאית. ספריו ניצבים על המיפלס שבין הריאליזם השחור לבין המדע הבידיוני, ספרו השלישי הרואה אור בתרגום לעברית הוא אמא לילה. קמבל הבן, אמרינאצי שעבר לגרמניה לפני מלחמת העולם השנייה, והתפרסם שם כמחזאי נאלץ לעבור את המלחמה במישר רדיו של גבלס, כאיש-תעמולה נאצי, המסדר באנגלית לארצות-הברית. אלא ש-קמבל הבן הוא גם מרגל אמריקאי, המציף מידע בהודעותיו המשודרות, הכל למען מוכרתה. אמא לילה הוא סיפור הרפתקאותי של קמבל הבן, בשנים שאחרי המלחמה העולמית, כפי שרשמם בבית-כלא ירושלים, לאחר שנלכד בניוירוק כפושע-מלחמה. את סיפורו של קמבל מביא וונגוט כמוכרת גוספת לחוויה המזועזעת שאותה חווה ותיאר כבר בבית חסדי-חיים 5: הפצצה העיר דרוזן בידי בעלות-הברית. הדבר מתואר בפתיח ל-אמא לילה בנוסח: "בית-ההרדשה ליוצרי מורפיות של 1950, הכל נעלם, מלבד ה-ספרים ש-135 הנזילים נרמלו נאפו בתוכם כמו אנשים עוגיות..." בציניות שלו כי רבה, הוא מקדיש את הספר ל-מאמץ הארץ, ודי לחכימא ברמיזא.

קורט וונגוט הבן - אמא לילה; עברית: אברמה גולן; 181 עמודים הוצאת זב"ם (כריכה קשה).

שלו: "גשלתתי לשם לפי פקודת הכוס שלי, רכיופלייטר ד"ר פאליו יוזף גבלס, מנהל המשרד הגרמני להשכלה עממית ותעמולה... ד"ר גבלס רצה שאכתוב חזיון היסטורי לכבוד החיילים הגרמנים שהקריבו את מידת המסירות המלאה והי אחרונה... ד"ר גבלס חלם להעלות את החזיון על הבימה שנה אחרי שנה, בי ווארשה, אחרי המלחמה. הוא חלם להשיג איר את הורבות הגנז שיעמדו לעולם כתפאורה למחזה..."

קורט וונגוט הבן 135 אלק הנזלים וגרטלים נאפו

נקי מפני שבמשך כל המלחמה ייתן פוכן ריגול אמריקאי. בהדרגה הוא מתבסס בניוירוק, בגריניץ' וילג', ומקיף עצמו במכשירים: "המזרעים החדשים שרכשתי לי היו כולם עורפי-מלחמה, מבגש כמניני..." מתאספים סביבו כל מיני נאצים אמריקאים, שנכלאו בימי המלחמה. אחד מהם מכנה את ניוירוק ג'ורק (ג'ורקיה). הנאצים האמריקאים מביאים לקמבל הבן את גיטתו והיא מוסרת לו את כתבי-היד של סיפורו המורנוטאלי וזכרונותיו של קונובה מונגווי. אלא שבמצב זה מתרחש הלא-יאומן. בעיתון מתפרסמת תמונה של קמבל הבן, "הסיפור שמתחת לתצלום אמר שנמשלת ישראל איתה אויב לאחר חיפוש של המגש-עשרה שנה. אותה ממשלה ביקשה עכשיו שארצות-הברית תסגיר אותי לידיה, כדי שתוכל להעמיד אותי לדין. על מה הם רצו להעמיד אותי לדין? על השתתפות ברצח של שישה מיליון יהודים..." וכאן מתחיל הספר להתפתח כקומדיית סלאפטיק מטורפת - בדפוס. קמבל הבן ממשיך ומציין: "אייכמן כתב את סיפור חייו, בדיוק כמו שאני כתב עכשיו את סיפורי חיי. העיט הזקן והמרוט, חפר הסנטר, שהיה צריך להסביר ולתת שישה מיליון רציחות, חיך אלי חיוך של קרש..."

טרם מעצור מספר קמבל הבן על "מישמורת הברזל של בניה הלביט על החוקה האמריקאית", שימן ההיכר שלהם היא פיסת סרט בצבע זהב, שהיתה מושרתת בלולאת הדש הימני, למרות ש"רוב החיפוש הם יהודים... אנחנו לא רוצים לתת רמז על עצמנו..." מתברר בינתיים לקמבל הבן כי יצירותיו הספרותיות הן בבחינת רבי-ימך במזרח-אירופה, וספרו זכרונותיו של קונובה מונגווי הוא היצירה הפורנוגרפית הרשמית שם. "כי משך ענבים, היתה רק מהדורה רוסית. אבל עכשיו אפשר להשיג את הספר גם בהונגריה, רומניה, לאטביה, אסטוניה, ומה שהכי נהדר - גם בגרמניה..." כמו בכל רומן בלשי, או מותחן, הרי שבנקודת המשבך מסתבר שאחות אשתו, רוז, פונה אליו ומתודה: "כן, אני סופרת קומוניסטית... המשימה שלנו היא באמת להביא אותך למסקנה..." אלא שהסוכנים האמריקאים מכתרים את המקום ולוכדים את הנאצים קומוניסטים.

ישראל לעמוד לדין... אני רוצה לעמוד לדין על כל פשעי נגד האנושות..." אפשטיין כתב: "אני לא ניצני של ישראל... אני אמריקאי. מחר תוכל למד צוא את כל הישראלים שתוצה..." קמבל המבן ממשיך ללחוץ ואז ניכנע אפשטיין ואומר: "שלתשה ניכורים יהיו כאן עוד מעט. חייט, שען ורופא-ילדים - וכולם מאושרים לשחק את תפקיד הצנחן הרש"ר אלי..." יש מי שדואג להעביר את קמבל לישראל. הוא ממשיך וכותב בזכרונותיו: "הסיפור שלי סופר, ולא מוקדם מדי - מפני שמחר נפתח המישפט שלי. ארנב ההיסטוריה השתי פעם נוספת את צב האמנות. לא יהיה לי עוד זמן לכתוב..."

כמו כל רומן-ריגול מכובד, הרי שגם בספר זה יש סוף מפתיע - שמוטב לא להביאו כאן.

אמנות

תומרקין

בימים אלה ראה אור בהוצאת מסדה תלבוש עבודתו מרחק, המתאר את הר תקופה האחרונה בעבודותיו של האמן יגאל תומרקין, מהדמויות הבולטות כאמנות הישראלית. האלבוש כרוך בבר, מביא תחריטים, טכסטים, ציורים ורישומים של האמן, בצירוף טכסט מפענה. האלבוש הוא בבחינת הצהרת-כוונות, ניסוח של דרך אמנותית השקפת-עולם פוליטית - אותה הופך יגאל תומרקין למסע אחת, מסה של חיפוש אחר שורשי תרבות ימית-כונית קדומה, תרבות שהיא העיקר בעבודות האחרונות של תומרקין. כבר בפתיחה כותב תומרקין: "על חולות לבנים, עטור צמחייה, ראיתי מקור מים: משטח קמזר לאיסוף המים הנקווים... נשארתי שם זמן רב לפני מובח הנפך הלבן אחר נישתו המים ונרם קול פעמתי

יגאל תומרקין הטיירת הירוקה

הצאן וקריאות הרועים..." תמונה אותה ראה לנגד עיניו ב-1979 בג'רבה, בצפון-אפריקה.

את נופי הגברות האמנותיות שלו הוא מנסה להציב באלבוש על שורשי תרבותו, שהיא גרמנית. לכן מביא תומרקין קטע של מלל וציור תחת הכותרת "עצרת שועי הממלכה בחגיגה קדומה או קרב העליונים והחזיר להינדר פון קלייטל ע"פ כרוניקה של הנט זקט..." רעע של תשתית תרבותית, המתחלף עד מהרה בנופים קמאיים כמעט של מזבחות בנוף. את מימד הזמן נוסח תומרקין מביא האמן בכיתוב האומר: "משעמד כצילה הצפוני של הפירמידה הגדולה, כשעת צהריים, הצהירה השמש על חודה, נתמלא כרגש נאיבה כפאתום (אולי מונום) אמר לעצ"

* תומרקין - תחריטים, טכסטים, ציורים ורישומים; הוצאת מסדה (כריכה קשה + עטיפת בד).

בחטף

מו"ל ושבר

המתאבק-בעבר ועורך האטלס הניאוולוגי של חמיישראל בהוה, רפ"א אל הלפרין, הצליח להערים בשבוע שעבר על חנוכי, שבישר לקוראיו כי ניצג ספריית הקונגרס האמריקאי בווינגי טון הזמין אצל הלפרין שתי מערכות של ספרו אטלס עין-חיים. מה שהלפרין לא ציין בהודעתו: ניצג ספריית הקונגרס בארץ רוכש כמה עותקים מכל ספר עברי הרואה אור בישראל. כתביעת חדש לספרות עברית עומד לצאת בקרוב. בני גוד לכתביעת אחרים בעברית (פרוזה, סימן קריאה, שדמות ובמה), המתפרסמים בארץ, עומד זה להתפרסם בארצות-הברית, לענות על צרכי התרבות והספרות של קהיליית היורדים שם. כתביעת החי דש יתאר בתמציתיות את הנעשה בארץ, ויפרסם מיבחר מתוך יצירות הסופרים, המשוררים, המחזאים והמבקרים שעברו דותיהם מתפרסמות בכתבי-העת שהולכו מאבק עקשני עומד להיפתח בקרוב בין העוסקים בספרות-הילדים - עורכים, מחברים ויועצי-מילות. עלית-המאבק: אוריאל אופק, שהשתלט על היעוך בבחירת ספריילדים בכמה הוצאות ספרים, והצליח במשך העשור האחרון להורי רית את רמת הספרים המתורגמים ולהקים לעצמו חצר, שבמיסגרתה הוא מיטיב עם המקורבים לו. היריה הראשונה במאבק זה: רשימה העומדת לתאר את ליקויי הלשון בתרגומי של אופק, ושאר פגמים. אונאה בקנה-מידה לאומי: לקראת שנת-הלימודים 1981, מכרו המו"לים של ספרי-לימוד כמזיות גדולות של ספרים במחירים מוזלים, מתחת למחירי תעריף משרד-החינוך, ותמורת תשלום במוזמן. מוכריהם-הספרים מוכרים את אותם ספרים לציבור ההורים, ב-39 אחוז יותר מהמחיר שבו היו צריכים למכור אותם. מזה שנים רבות מלאים סופרים ישראלים טענות כלפי המו"לים שלהם, הטענות מתמקדות בתחושה שהמו"לים אינם מדווחים לסופרים על ממדיה המדויקים של המכירה. מו"ל שהחליט לעשות שינוי מהפכני בנושא זה, ולחסוך את טרונות הסופרים, הוא יוסי קריים, המו"ל של ספרי פרוזה. בין סופריו נימנים עמוס קינן, פינחס שדה, אורי אורלב, יהושע סובול ואחרים. החל מהודש הזה תספק הוצאת פרוזה לסופריה תלושי מחשב, של בית עלים - מרכז ההפצה הגדול בישראל - ובהם מיספריית-הפועה מדויקים. כפי שנאספו בכל חנויות הספרים בארץ.

מו: להיות אדם... מותר האדם מן הכהן, לפרות מן היום שבו הצהירה השמש על הוד הפירמידה לראשונה..." ניתן באלבוש זה לעקוב אחר הדרך הארוכה שאותה עבר תומרקין - דרך עולם החוויות האירופי המרוחק, דרך החומרים הסינטיטיים למיניהם, עד הגיעו למרכיב הימתיכוני המתחדש בעבודותיו, חומר היצירה הקרוי אדמה, חומר שהיותו את גולת הכותרת של עבודתו בתערוכת הפסלים והמתואים לפסלים, שערך לפני כשנתים במוזיאון ישראל.